

Η ασφάλεια της Κύπρου στο νέο γεωπολιτικό περιβάλλον της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής

Φοίβου Κλόκκαρη

Η ασφάλεια είναι κορυφαίο θέμα, πάντα επίκαιρο, αφού σχετίζεται με την επιβίωση του Ελληνισμού στην Κύπρο, που διατρέχει θανάσιμο κίνδυνο από την τουρκική επεκτατική στρατηγική. Σήμερα η Κυπριακή Δημοκρατία (ΚΔ), ακρωτηριασμένη από την τουρκική κατοχή, με το πολιτικό της πρόβλημα άλυτο και τον περίγυρό της να μαστίζεται από μια άνευ προηγουμένου αστάθεια, βρίσκεται σε δυσμενέστατη θέση από πλευράς ασφάλειας. Η Ελλάδα είναι εξασθενημένη και η Τουρκία επείγεται για *λύση τουρκικών όρων* στο Κυπριακό προκειμένου να έχει έστω μια επιτυχία, μετά την παταγώδη κατάρρευση της παραπλανητικής πολιτικής της περί 'μηδενικών προβλημάτων' με τα γειτονικά της κράτη και για να διεμβολίσει τις στρατηγικές συνεργασίες της ΚΔ με την Ελλάδα, το Ισραήλ, την Αίγυπτο, την Ιορδανία και το Λίβανο, που θέτουν σε κίνδυνο τα ενεργειακά και στρατηγικά της συμφέροντα στην Ανατολική Μεσόγειο.

Είναι αναγκαίο να εξεταστεί η ασφάλεια της Κύπρου μέσα από το πρίσμα τριών βασικών παραγόντων: α) τη σημασία που έχει η ασφάλεια για την ύπαρξη και λειτουργία ενός κράτους· β) την επεκτατική στρατηγική της Τουρκίας σε βάρος της Κύπρου· γ) την ιδιαιτερότητα του γεωπολιτικού περιβάλλοντος της περιοχής της Α. Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής.

Σημασία της ασφάλειας

Για να υπάρχει ειρήνη πρέπει να υπάρχει ασφάλεια, για να υπάρχει ασφάλεια θα πρέπει να υπάρχει ισχύς, και για να υπάρχει ισχύς πρέπει να είναι ενδυναμωμένοι οι βασικοί συντελεστές της. Με τον όρο εθνική ασφάλεια εννοείται η απαίτηση να διατηρηθεί η επιβίωση του κράτους με την χρήση της πολιτικής, στρατιωτικής και διπλωματικής ισχύος που αποτελούν την εθνική ισχύ. Ισχύς, ασφάλεια και επιβίωση είναι έννοιες αλληλένδετες, ενυπάρχουν, και είναι σύμφυτες με την έννοια του κράτους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Τουρκία θέλει να καταλύσει το κράτος της Κυπριακής Δημοκρατίας· το τελευταίο 'οχυρό' που απέμεινε στον Ελληνισμό της Κύπρου, η πτώση του οποίου θα οδηγήσει στον αφανισμό του. Ένα κράτος χωρίς ασφάλεια είναι καταδικασμένο σε πολιτική αστάθεια και οικονομική κατάρρευση. Τότε οι πολίτες του, το εγκαταλείπουν μαζικά, προς αναζήτηση ασφαλούς προορισμού· παραδείγματα αποτελούν η Συρία, ο Λίβανος, οι χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής.

Η έλλειψη *συνθηκών ασφαλείας* στην ούτω καλούμενη 'Τουρκική Δημοκρατία Βόρειας Κύπρου' ('ΤΔΒΚ') ανάγκασε 16.000 Έλληνες της Καρπασίας να εγκαταλείψουν τις πατρογονικές εστίες χιλιάδων χρόνων, παρά τη Συμφωνία της Τρίτης Βιέννης του 1975 με την οποία κατοχυρώνονταν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, την οποία δεν σεβάστηκε και συνεχίζει να μην σέβεται η Τουρκία.

Τουρκική στρατηγική για το Κυπριακό

Το *Κυπριακό Πρόβλημα είναι και κατ'εξοχή πρόβλημα ασφάλειας που συνίσταται στην προσπάθεια της Τουρκίας να θέσει υπό τον στρατηγικό της έλεγχο ολόκληρη την Κύπρο*, βάσει μακροχρόνιου στρατηγικού σχεδιασμού από τη δεκαετία του 1950 (εκθέσεις Νιχάτ Ερίμ 1956) και στην *απαίτηση, για τον Ελληνισμό, να αναχαιτίσει αυτήν την προσπάθεια*. Ο ακρωτηριασμός τον οποίο υπέστη η Κύπρος με την τουρκική εισβολή του 1974, την κατοχή, τον εποικισμό και την εθνοκάθαρση συνεχίζεται επί 42 χρόνια. Σήμερα η Τουρκία εκδηλώνει αδίστακτα τα επεκτατικά της σχέδια κατά της ΚΔ σε όλους τους τομείς – πολιτικό, στρατιωτικό, οικονομικό, δημογραφικό, διπλωματικό – και συνεχίζει με αμείωτη ένταση την επιθετικότητά της για να ολοκληρώσει το *Σχέδιο Επανάκτησης της Κύπρου (Kıbrıs İstirdat Projesi - KİP)*, που συντάχθηκε το 1958 από το Γραφείο Ειδικού Πόλεμου του Γενικού Επιτελείου της Τουρκίας. Για να επιτύχει τον τελικό της στόχο υλοποιεί ενδιάμεσους βοηθητικούς στόχους: α) την αναβάθμιση του ψευδοκράτους ('ΤΔΒΚ'), β) την υποβάθμιση της ΚΔ, γ) τη δημογραφική της αλλοίωση, δ) τον ακρωτηριασμό των κυριαρχικών της δικαιωμάτων. Ακολουθεί τη *στρατηγική του εξαναγκασμού (compellence)*: δηλαδή τη χρήση ισχύος, όχι κατ'ανάγκη μόνο στρατιωτικής, για να αναγκάσει τον αντίπαλο να ενεργήσει αντίθετα από τη θέλησή του. Χρησιμοποιεί ως μέσο τις διακοινοτικές συνομιλίες, υπό την απειλή των Τουρκικών Δυνάμεων Κατοχής (ΤΔΚ) και των εποίκων, που ασκούν ψυχολογική βία στους Έλληνες να αποδεχθούν λύση που εξυπηρετεί το στόχο της Τουρκίας για έλεγχο ολόκληρης της Κύπρου· διαμέσου της κατάλυσης της ΚΔ και την αντικατάστασή της με καθεστώς υποτελές στην Τουρκία.

Η Τουρκία επιβουλεύεται την Κύπρο ως ζωτικό χώρο επέκτασής της και καταπολεμά κάθε λύση που δημιουργεί ανεξάρτητο κράτος, έναντι των νοτίων ακτών της, για να μην έχουν οι Έλληνες του νησιού αυτονομία και επιλογές στην ασφάλεια. Ο έλεγχος ολόκληρης της Κύπρου είναι στόχος της υψηλής στρατηγικής της επειδή θεωρεί το νησί υψίστης σημασίας για την ασφάλεια της Μικρασιατικής χερσονήσου και την επέκταση της επιρροής της στην Ανατολική Μεσόγειο και πέραν αυτής. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο παραμένει άλυτο το Κυπριακό. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η Τουρκία δεν θέλει πλήρη διχοτόμηση ή δύο τελείως ανεξάρτητα κράτη στο νησί. Αυτές είναι επιλογές που μπορεί να αποτελέσουν μόνο ενδιάμεσους στόχους της Τουρκίας.

Νέο γεωπολιτικό περιβάλλον στην Ανατολική Μεσόγειο και Μέση Ανατολή

Πέραν της τουρκικής συμβατικής απειλής, η Κύπρος, λόγω γεωγραφικής θέσεως, και της κατάστασης ημικατοχής στην οποία τελεί, είναι ευάλωτη και σε κινδύνους από ασύμμετρες απειλές. Απειλές τρομοκρατικών ενεργειών, που πηγάζουν κυρίως από τον μουσουλμανικό φονταμενταλισμό που βρίσκεται σε έξαρση στην περιοχή μας. Η ΚΔ δεν ασκεί έλεγχο στις κατεχόμενες περιοχές, όπου η ισλαμική κυβέρνηση της Τουρκίας συνεχίζει τον παράνομο εποικισμό και την συστηματική ισλαμοποίηση, με οργανισμό σε ανέγερση τζαμιών και μεταφορά ιμάμιδων από την Τουρκία. Ένα περιβάλλον που δημιουργεί κινδύνους ανάπτυξης του ριζοσπαστικού Ισλάμ, που μπορούν να επεκταθούν και στις ελεύθερες περιοχές λόγω των αδυναμιών που παρουσιάζει το σύστημα εσωτερικής ασφάλειας της ΚΔ.

Το νέο γεωπολιτικό περιβάλλον της Α. Μεσογείου και της Μ. Ανατολής χαρακτηρίζεται από ραγδαίες και σοβαρές εξελίξεις στους τομείς της ασφάλειας, της ενέργειας και των διακρατικών σχέσεων των χωρών. Εξελίξεις που δημιούργησαν αποσταθεροποίηση, κινδύνους ευρύτερης

ανάφλεξης, και νέους συχτισμούς δυνάμεων με επίκεντρο τη Συρία, όπου οι εξελίξεις πήραν την μορφή περιφερειακής σύγκρουσης με κινδύνους παγκόσμιας ανάφλεξης.

Ασφάλεια

- Συγκρούσεις στο εσωτερικό των Αραβικών χωρών με ιδιαίτερη ένταση στο Ιράκ και τη Συρία όπου οι τζιχαριστές εγκατέστησαν βίαια Ισλαμικό Κράτος (ΙΚ) άκρατης βαρβαρότητας.
- Στρατιωτική δράση συνασπισμών, υπό τις ΗΠΑ και τη Ρωσία, κατά του ΙΚ, αλλά και μεταξύ τους αντιπαράθεση λόγω σύγκρουσης συμφερόντων, με τις ΗΠΑ να στρέφονται κατά του Άσσαντ και τη Ρωσία να τον υποστηρίζει, και με τις δύο αυτές μεγάλες δυνάμεις να υποστηρίζουν τους Κούρδους της Συρίας.
- Κατάρρευση του στρατηγικού τριγώνου ΗΠΑ-Ισραήλ-Τουρκία.
- Έξαρση του ισλαμικού φονταμενταλισμού και αναζωπύρωση της αντιπαράθεσης σουνιτών-σιιτών.
- Μαζικές μεταναστεύσεις, σφαγές χριστιανικών κοινοτήτων, καταστροφές θρησκευτικής και πολιτισμικής κληρονομιάς.
- Δεσποτική διακυβέρνηση της Τουρκίας από το Ισλαμικό κόμμα ΑΚΡ με ηγεμονικά, νέο-οθωμανικά οράματα και επεκτατικές βλέψεις που συνέβαλαν στην αύξηση της τουρκικής επιθετικότητας και συγκεκριμένα:

- εισβολή στην κυπριακή ΑΟΖ, παράνομη διεκδίκηση μεγάλου μέρους της, και απειλές κατά της ΚΔ να μην εκμεταλλευτεί το φυσικό της άεριο·
- στρατιωτική καταστολή των αυτονομιστικών τάσεων των Κούρδων στο εσωτερικό της και πέραν των συνόρων της στο Ιράκ και τη Συρία·
- υπόθαψη της δημιουργίας του Ισλαμικού Κράτους προς εξυπηρέτηση της επιθετικής στρατηγικής της κατά των Κούρδων και του Μπάσαρ-Αλ-Άσσαντ·
- πίεση προς τη Δύση να αποδεχθεί δημιουργία ζωνής ασφαλείας νοτίως των συνόρων της με τη Συρία με απώτερο στόχο να παρεμποδίσει την αυτονόμηση του Κουρδικού λαού·
- εχθρικές ενέργειες προς τις γειτονικές της χώρες και αύξηση των παραβιάσεων στο Αιγαίο.

Η αποσταθεροποίηση της περιφερειακής ασφάλειας στην περιοχή της Α. Μεσογείου, λόγω των νέων γεωπολιτικών δεδομένων, επιβάλλει την υιοθέτηση μιας νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας η οποία να βασίζεται στη στρατηγική συνεργασία των χωρών της περιοχής και σε ένα αποδεκτό επίπεδο συνεργασίας των ΗΠΑ και της Ρωσίας, με σκοπό την ειρήνη, την σταθερότητα και την ασφάλεια. Η Τουρκία, με την ισλαμική κυβέρνησή της, τα επικίνδυνα νέο-οθωμανικά της οράματα, τον αποσταθεροποιητικό της ρόλο, το έλλειμμα δημοκρατίας στο εσωτερικό της, και τις ηγεμονικές της τάσεις, *δεν πρέπει να αποτελέσει τη βάση της δομής μιας νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας* μετά το κενό που δημιουργήθηκε από την κατάρρευση των τριγώνων συνεργασίας ΗΠΑ-Ισραήλ-Τουρκίας και ΗΠΑ-Ισραήλ-Αιγύπτου.

Ενέργεια

Η ανεύρεση μεγάλων αποθεμάτων φυσικού αερίου στην Α. Μεσόγειο – στην Αίγυπτο, το Ισραήλ και την Κύπρο – και εν δυνάμει στην Ελλάδα, τον Λίβανο και τη Συρία, δημιουργούν νέα γεωοικονομικά δεδομένα, τα οποία παρουσιάζουν νέες ευκαιρίες συνεργασιών και προοπτικές για την ενεργειακή ασφάλεια των χωρών της περιοχής και της ΕΕ. Η γεωπολιτική όμως αναβάθμιση της Α. Μεσογείου προβάλλει και ένα νέο πεδίο ανταγωνισμών, με εμφανή την επιδίωξη της Τουρκίας να καταστεί ενεργειακό κέντρο στην περιοχή όπου να συγκεντρώνονται οι υδρογονάνθρακες από την Α. Μεσόγειο, την Κασπία, το Βόρειο Ιράκ και τη Ρωσία.

Διακρατικές σχέσεις

- Ρίξη των σχέσεων Τουρκίας με τις γειτονικές της χώρες λόγω ηγεμονικών τάσεων: Ισραήλ, Αίγυπτος, Συρία, Ιράκ, Ιράν.
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ-Αιγύπτου-Ιορδανίας.
- Στρατιωτική δράση της Ρωσίας στη Συρία, με την υποστήριξη του Ιράν, και όξυνση των σχέσεων της με την Τουρκία λόγω σύγκρουσης συμφερόντων σε σχέση με το καθεστώς Άσσαντ στη Συρία, το Κουρδικό και τους Τουρκομάνους.
- Η στρατιωτική παρουσία της Ρωσίας στη Συρία, με στόχο να διατηρηθούν οι στρατιωτικές βάσεις της, θέτει φραγμό στις ηγεμονικές τάσεις τη Τουρκίας η οποία επιδιώκει την εμπλοκή του ΝΑΤΟ κατά της Ρωσίας και την αποτροπή της συνεργασίας ΗΠΑ-Ρωσίας για λύση του Συριακού.
- Τριβές στις σχέσεις Ρωσίας με τις ΗΠΑ και χώρες της Δύσεως για το μέλλον του πολιτικού καθεστώτος στη Συρία.
- Δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για αυτονόμηση των Κούρδων της περιοχής.

Στρατηγική της Κυπριακής Δημοκρατίας

Η ΚΔ, μέσα σ' αυτό το ρευστό και επικίνδυνο περιβάλλον, πρέπει να αναβαθμίσει το ρολό της ως *εστία σταθερότητας* και τις συνθήκες ασφάλειάς της σε όλα τα επίπεδα, με ενίσχυση των εσωτερικών και εξωτερικών συντελεστών, για εξισορρόπηση της ισχύος της Τουρκίας.

Εσωτερικοί συντελεστές: επιβάλεται η ανάγκη συγκρότησης Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας, η σύνταξη και υλοποίηση Στρατηγικής Εθνικής Ασφαλείας, η ενίσχυση της άμυνας, της οικονομίας, της διπλωματίας, των πληροφοριών και η δημογραφική-εθνική συνοχή· ιδιαίτερα η μαχητική ισχύς της ΕΦ στη ξηρά, τη θάλασσα και τον αέρα που είναι υποβαθμισμένη λόγω έλλειψης της αναγκαίας στήριξης από την πολιτεία.

Εξωτερικοί Συντελεστές: απαιτείται η αναβίωση του Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου Ελλάδας-Κύπρου, η ένταξη στον Συνεταιρισμό για την Ειρήνη, η ενίσχυση των στρατηγικών συνεργασιών με τις γειτονικές της χώρες και κυρίως με το Ισραήλ, την Αίγυπτο και σημαντικές χώρες του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και της ΕΕ, καθώς και εταιρείες υδρογονανθράκων των χωρών αυτών.

Στο τομέα της ενέργειας, να στοχεύσει στην υποστήριξη ενεργειακού άξονα από την Α. Μεσόγειο προς την ΕΕ μέσω Ελλάδας και να αποκλείσει τη διοχέτευση του φυσικού αερίου της προς την Τουρκία για να μην τεθεί υπό την ομηρία της.

Στον τομέα της λύσης του Κυπριακού να *αποκλειστεί λύση που να θέτει την Κύπρο υπό τον έλεγχο της Τουρκίας*. Η Τουρκοποίηση/Ισλαμοποίηση όλης της Κύπρου, η οποία στρέφεται και κατά των συμφερόντων των γειτονικών κρατών – Ελλάδα, Ισραήλ, Αιγύπτου, Συρίας, Λιβάνου, Ιορδανίας – αλλά και κατά της ΕΕ, των ΗΠΑ και της Ρωσίας, πρέπει να αναδειχθεί από τη διπλωματία της ΚΔ ως παράγοντας αποσταθεροποίησης της περιφερειακής ασφάλειας.

Με το στρατηγικό έλεγχο ολόκληρης της Κύπρου η Τουρκία:

- θα ισχυροποιήσει το γεωπολιτικό της βάρος και θα αυξηθεί ο ηγεμονικός ρόλος και η αλληζονία της·
- θα καταστεί ανεξέλεγκτος παραχοποιός της περιοχής με μεγαλύτερη απεξάρτηση από τις ΗΠΑ και την ΕΕ·
- θα σκληρύνει την στάση της κατά της Ελλάδας στο Αιγαίο και κατά του Ισραήλ, του οποίου το στρατηγικό βάθος και η πρόσβαση στον θαλάσσιο και εναέριο χώρο της Α. Μεσογείου θα περιορισθεί επικίνδυνα·
- θα θέσει υπό τον έλεγχό της το φυσικό αέριο της Κύπρου και θα επιβάλει τη μεταφορά του στην Τουρκία·

- θα ανατρέψει τους ενεργειακούς σχεδιασμούς στην Α. Μεσόγειο προς το όφελός της και θα ακυρώσει τις στρατηγικές συνεργασίας της ΚΔ με τις γειτονικές τις χώρες.

Η λύση του Κυπριακού όπως προδιαγράφεται στο κοινό ανακοινωθέν της 11ης Φεβρουαρίου 2014 για έναρξη των διακοινωτικών συνομιλιών εξυπηρετεί την τουρκική στρατηγική για έλεγχο ολόκληρης της Κύπρου και πρέπει να αναθεωρηθεί. Πέραν τούτου επηρεάζει αρνητικά και τα συμφέροντα των χωρών της Α. Μεσογείου και το περιφερειακό σύστημα ασφαλείας και ενέργειας της περιοχής, αφού περιορίζει την αυτονομία και ανεξαρτησία της ΚΔ προς όφελος της Τούρκιας.

Στον τομέα της αξιοποίησης της γεωγραφικής της θέσης και των υποδομών της, θα πρέπει η ΚΔ να παρέχει υποστήριξη προς τις χώρες της Δύσεως και τη Ρωσία, που ενεργούν κατά του πάγκοσμου κινδύνου του τζιχατισμού και της τρομοκρατίας, ως *προωθημένη βάση της ΕΕ στην Α. Μεσόγειο αλλά και ως πρωπύργιο προστασίας της*. Οι τριμερείς συνεργασίες τις οποίες ανέπτυξε η Κύπρος με τις γειτονικές της χώρες συμβάλλουν στη σταθερότητα της Α. Μεσογείου, στην ενίσχυση της γεωπολιτικής βαρύτητας της ΚΔ και των συνθηκών ασφαλείας της, και πρέπει να ενισχυθούν και να εμβαθυνθούν με πρακτικούς τρόπους υλοποίησης. Οι πρόσφατες στρατηγικές συνεργασίες της Κύπρου με το Ισραήλ, την Ιορδανία, την Αίγυπτο και τον Λίβανο μπορεί να ισχυροποιηθούν ακόμη περισσότερο, ενώ η Κύπρος και η Ελλάδα μπορούν να αποτελέσουν τη γέφυρα συνεργασίας μεταξύ Ισραήλ και Αραβικού κόσμου. Οι παράλληλες τριμερείς συνεργασίες της Κύπρου μπορούν να συμβάλουν στην οικοδόμηση μιας νέας αρχιτεκτονικής ασφαλείας στην Α. Μεσόγειο υπό την *απαραίτητη προϋπόθεση ότι θα διατηρηθεί η ανεξαρτησία της ΚΔ* και ότι δεν θα δοθεί λύση στο Κυπριακό Πρόβλημα που θέτει την Κύπρο υπό τον στρατηγικό έλεγχο της Τουρκίας. Παράλληλα οι ένοπλες δυνάμεις της ΚΔ θα πρέπει να ενισχυθούν και να αυξηθεί η αποτρεπτική ικανότητά τους στο θαλάσσιο χώρο.

Συμπεράσματα

Η Κυπριακή Δημοκρατία, ημικατεχόμενη από την Τουρκία και σε επαφή με την ασταθή περιοχή της Μέσης Ανατολής, η οποία μαστίζεται από μια άνευ προηγουμένου αναταραχή με έξαρση του ισλαμικού φονταμενταλισμού, αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ασφαλείας. Για να διασφαλίσει την επιβίωσή της, θα πρέπει να ενδυναμώσει τους συντελεστές της εθνικής της ισχύος, τις στρατηγικές συνεργασίες της, την προοπτική διακίνησης της ενέργειάς της προς την ΕΕ, και να *αποτρέψει λύση του Κυπριακού Προβλήματος με τουρκικούς όρους*. Η Τουρκοποίηση/Ισλαμοποίηση ολόκληρης της Κύπρου, στρέφεται και κατά των συμφερόντων των Αραβικών κρατών της περιοχής, της Ελλάδας, του Ισραήλ, της ΕΕ, των ΗΠΑ και της Ρωσίας.